

Među izvještajima *Renate Brockpähler* prigodom četrdesete godišnjice osnutka Vestfalskog arhiva narodnih pjesama prikazuje historijati te institucije, a *Georgios Spyridakis* referira o istraživanju narodne poezije u Grčkoj.

Pedeset pet recenzija na kraju zbornika vrlo su važne i korisne svakom stručnjaku. One pružaju uvid u stručnu literaturu zadnjih godina. Prikazana su i dva djela naših stručnjaka: Rolf Wilh. Brednich vrlo povoljno recenzira djelo Zmage Kumer *Das slovenische Volkslied in seiner Mannigfaltigkeit*, a Zmaga Kumer recenzira rusko izdanje knjige A. Vasiljevića *Jugoslavenske narodne pesme iz Sandžaka*. To su djelo nakon smrti autora 1963. prema njegovim bilješkama dovršili S. V. Aksjuk i Radmila Petrović. Recenzirane su i dvije gramofonske ploče. Na jednoj su snimljene narodne pjesme, povici, zovovi i narodna glazba austrijskih alpskih zemalja, a na drugoj narodne pjesme Kočevja.

Mira Sertić

VOLKSÜBERLIEFERUNG. FESTSCHRIFT FÜR KURT RANKE ZUR VOLLENDUNG DES 60. LEBENSJAHRES. Herausgegeben von FRITZ HARKORT, KAREL C. PEETERS und ROBERT WILDHABER. Verlag Otto Schwartz, Göttingen 1968, XIV + 608 str.

Svečani zbornik posvećen Kurtu Rankeu u povodu šezdesetog rođendana u isti je mah spomenika o Rankeovu životu i radu kao i o međunarodnom studiju narodnih pripovijedaka u sadašnjem trenutku. Tri četvrtine priloga u ovom zborniku govore o tematici s područja usmene proze, što nije nimalo slučajno, znajući da je Kurt Ranke najopsežniji i najznačajniji dio svoje djelatnosti posvetio usmenoj prozi.

Uz prigodne pozdravne riječi Rankeovih prijatelja i suradnika *Peetersa* i *Wildhabera* i listu čestitara, objavljen je u knjizi i iscrpan članak Rankeova učenika *Fritza Harkorta* o slavjenikovoju znanstvenoj djelatnosti (na 60 strana). Uz germanističke radove o etimološkim i toponomastičkim pitanjima, uz radove o narodnim običajima (posebice vezanim uz kultove i vjerovanja o mrtvima), uz teoretske rasprave o predmetu »Volkskunde«, pretežan dio Rankeovih studija posvećen je narodnoj pripovijeci — pojedinim sižeima i, osobito, ontološkim pitanjima pripovjedačkih kategorija. Tome se pridružuje organizatorska djelatnost: sazivanje prvog međunarodnoga kongresa istraživača usmene proze (Kiel 1959), osnivanje Međunarodnog društva za studij usmene proze, pokretanje i uređivanje časopisa »Fabula« i popratnih serija, pripremanje velike međunarodne »Enciklopedije narodne pripovijetke«.

Nekoliko priloga u zborniku govori o pitanjima forme i gradnje narodnih pripovijedaka.

Mihai Pop piše o funkciji uvodnih i završnih formula u rumunjskoj bajci. Razmatra funkciju tih formula unutar strukture bajke s gledišta teorije komunikacija. Pokazuje kako one pomažu određivanju bajke kao kategorije i obilježuju njezin fantastičan karakter.

Mar Lüthi prikazuje funkcije obiteljskih odnosa i rekvizita prirode u narodnoj bajci u skladu sa svojom poznatom interpretacijom bajke kao književne forme.

Formom pripovijedaka bavi se i *Jaromír Jech* promatrajući aspekte stabilnih i varijabilnih elemenata pripovijetke — izmjenljivost kompozicije, dužine, kontaminacija i motiva u toku prenošenja i ponovljenog kazivanja iste pripovijetke. Uspoređuje odnose stabilnosti i varijabilnosti u pojedinim pripovjedačkim vrstama, u dvojezičnih pripovjedača i dr.

Nekoliko priloga razmatra paralelno odnose među pripovijetkama i drugim vrstama ili među pojedinim pripovjedačkim vrstama.

Julian Krzyżanowski prikazuje genetičke veze poljskih pripovijedaka i poslovice utvrđujući im u više slučajeva literarne izvore. *Siegfried Neumann* razmatra tzv. velerizme u šaljivim pričama i sižee šaljivih priča u velerizmima na primjerima tradicije iz Mecklenburga. Utvrđuje procese postanka priča iz poslovice i reduciranje priča na poslovice. *Archer Taylor* razmatra usporedno priče, izreke i pjesmice s poantom »I to će proći«. *Hannjost Lixfeld* piše o dualističkoj šaljivoj etiološkoj priči o postanku božjega i vražjeg stada, prikazujući je kao hibridnu kategoriju na granici etiološke predaje i šaljive pripovijetke. *Warren R. Roberts* prikazuje komparativno narodne predaje i balade s temom o djevojci i razbojniku. *Wailand D. Hand* uspoređuje magijski motiv liječenja sljepoće u bajkama i liječenje sljepoće u pučkoj medicini. *Leopold Kretzenbacher* prikazuje uzajamne odnose eshatoloških pripovijesti, egzempla, balada i likovne tradicije na primjeru apokrifnog motiva »o paklenom piću« kao infernalnoj kazni za grešnike.

Kretzenbacherova tema raskida okvire klasičnih »kanonskih« folklornih vrsta, a i nekoliko drugih radova u zborniku bavi se hibridnim folklorno-literarnim oblicima. Tako *Hermann Bausinger* piše o tzv. *primjerima*, tj. moralno poučnim pripovijestima što obuhvaćaju egzempl, basnu, parabolu i dr. i javljaju se u pisanoj formi koja unaprijed pretpostavlja dalje usmeno prenošenje. *Ina-Maria Greverus* prikazuje različne pripovijesti sadržane u povijesnoj kronici Christiana Lehmana iz 1699. i razmatra tu građu ne samo povijesno filološki nego i funkcionalistički; govori o važnosti katalogiziranja narodnih predaja i donosi opsežan tematski katalog pripovijesti sadržanih u Lehmannovu djelu. *Gerhard Heilfurth* piše o pučkim pripovijestima i pjesmama (tzv. »Bänkellied«) što ih sadrže različna petparačka izdanja s tematikom iz rudarskog života, a u središtu su im dirljive pripovijesti o katastrofama u rudniku. *Elfriede Moser-Rath* govori o prenošenju anegdota o vladarima i poznatim ličnostima u njemačkoj literarnoj šaljivoj pripovjedačkoj tradiciji i o njihovoj vezi s usmenom tradicijom, a *Gyula Ortutay* prikazuje pučku faustovsku tradiciju u Mađarskoj.

O pitanjima suvremenog života usmene proze govori *Karel J. Peeters* zalažući se za prikupljanje autentičnih zapisa na terenu, što potkrepljuje primjerima s nizozemskoga jezičnog područja. *Milko Matičetov* prikazuje jednu suvremenu slovensku pripovjedačicu iz Režije u Italiji i ilustrira svoje izlaganje tekstem i komentarom srednjovjekovne legende o Josafatu i Barlaamu, koja je iz pučkog izdanja prenesena u usmeno kazivanje. *Herbert Weisser* piše o današnjem nastajanju numinoznih pučkih predaja u gradovima, pri čemu i novinski članci postaju izvorima novih predaja za ljude koji duhovno još pripadaju mitskom svijetu. *Isidor Levin* prikazuje studij narodnih pripovijedaka

na području Pamira (prikupljanje građe na terenu, katalogizacija, pripremanje publikacija).

O pojedinim tipovima i tematskim skupinama pripovijedaka pišu *Karel Horálek* (slavenska tradicija tipa Aa Th 707), *Georgios A. Megas* (Aa Th 667 u grčkoj i široj balkanskoj redakciji), *Yolando Pino-Saavedra* (jedna redakcija tipa Aa Th 861), *Lutz Röhrich* (predaja o stjerivanju zmija u oganj — u bilješci 6 omaškom je kao izvor teksta naveden INU mjesto Instituta za slovensko narodopisje u Ljubljani). *Seán Ó Súilleabháin* piše o vragu u irskoj pripovjedačkoj tradiciji, a *Marie-Louise Tenèze* o četiri francuske pripovijesti o vuku u kojima se istinita sjećanja prepleću s kreativnom maštom. *Francis Lee Utley* govori o turskom piscu i svojevrsnom folkloristu iz 14. st. Rabghuziju, uz poseban osvrt na pripovijesti o Nojevoj barci. *Mathias Zender* opisuje likove mitoloških narodnih predaja (kobold, divji lovac i dr.) u Mosellandu i Luxemburgu uz kartografski prikaz njihovih obilježja i rasprostiranja. *Wilhelm F. H. Nicolaisen* piše o vezama folkloru i toponomastike na primjeru predaja o čudesnom skoku (riječ je o poznatim predajama tipa »djevojičin skok« i onima o tragu kopita junakova konja na stijeni).

Upozorujemo i na ove radove o pripovijetkama: *Richard Dorson* raspravlja o pouzdanosti tradicionalne usmene povijesti, a *Fritz Harkort* o odnosu parapsihologije i studija narodnih pripovijedaka. *Stith Thompson* piše o hipotetičnoj formi pripovijetke (arhetipu) kao pomagalu pri tumačenju razvoja pojedine pripovijetke u vremenu i prostoru.

Od priloga o ostalim temama spominjemo: *Ingeborg Weber-Kellermann* piše o običaju darivanja (historijat »malog Isusa«, »Weihnachtsmanna«, uskršnjeg zeke i dr.), *Wolfram Eberhard* o socijalnom svijetu južnokineskih narodnih balada a *Robert Wildhaber* o pojmu narodne umjetnosti. Wildhaberov je članak za nas veoma instruktivan — već i zbog naslova godišnjaka u kojemu se objavljuje ovaj naš prikaz. Autor s razlogom otklanja estetičke kriterije za određivanje pojma narodne umjetnosti kao nespojive s etnološkim pristupom te predlaže interpretaciju pojma *narodna umjetnost* kao ono »što po svojoj ukrašenosti nadilazi čistu, голу namjensku formu«, a primjenjuje taj pojam samo na likovno stvaralaštvo. Čini nam se da bi ta interpretacija mogla dovesti do shvaćanja narodne umjetnosti kao dodatka, manje-više beskorisnog, korisnim upotrebnim predmetima. Možda bi sretnije bilo protumačiti narodnu umjetnost kao onu tradicijom određenu kreativnost koja po svojoj funkciji ne služi samo neposrednoj praktičnoj, utilitarnoj svrsi, nego udovoljava potrebi za otkrivanjem lijepoga da bi se time upotpunio i obogatio život. To ne znači da predmeti treba da budu ukrašeni nečime što nije namjenski nužno, nego s gledišta spomenute funkcije (a ne prema estetskom vrednovanju) u predmetima mogu biti umjetnički i odnosi boja i proporcije oblika unutar namjenski stvorene forme. Izvan likovnih predmeta potrebi za kreativnim otkrivanjem ljepote udovoljavaju neki aspekti narodnih običaja te svojim dominantnim dijelom narodni plesovi, glazba, pjesme, pripovijetke — pa po toj funkciji svi oni pripadaju narodnoj umjetnosti (premda mogu imati i neke druge izvanumjetničke funkcije).

Od priloga koji su po svom sadržaju na periferiji folkloristike ističemo članak *Wolfganga Mohra* o fiktivnom i realnom vremenu u izvođenju pripovijetke i drame, koji se odlikuje ne samo znanstvenim nego i finim esejističkim kvalitetama.

Maja Bošković-Stulli

STUDI IN ONORE DI CARMELINA NASELLI, vol. I—II. Università di Catania, Facoltà di lettere e filosofia, 1968, 463 i 319 str.

Kad se Carmelina Naselli pojavila pred znanstvenim skupom domaćih i stranih folklorista na Cetinju godine 1963. za vrijeme rada IX kongresa Saveza udruženja folklorista Jugoslavije sa svojim referatom »Folclore e narrativa« (Folklor i pisana pripovjedačka umjetnost) pa se u njemu u najosnovnijim crtama osvrnula na veze između talijanskog folklorista i pripovjedačke umjetnosti proznih pisaca, svojih zemljaka Boccaccia, Verghe, D'Annunzija i Deledde, nije bilo teško zaključiti da je ona vrstan poznavatelj i jednog i drugog dijela književnog stvaralaštva na Apeninskom poluotoku.

Na samom početku velikog zbornika koji obuhvaća dva pozamašna sveska, a posvećen je njoj u čast u povodu njezina umirovljenja, nalazi se popis svih radova koje je ona objavila od godine 1918. do godine 1967. U tom se popisu može vidjeti kako je ona dosta i truda i znanja posvetila proučavanju veza i utjecaja između folklorista i pisane književnosti ne zapaštajući pri tome, dakako, ni ostale umjetnosti u vezi s folklorom. Pa onako kao što je bilo široko zanimanje C. Naselli pri proučavanju folklorista u vezi s ostalim umjetnostima a posebno s onom pisane književnosti, tako je i sam zbornik njoj u čast složen na isto tako širok način.

Ali u tome obilju radova (ima ih 43 na broju) ja ću se s obzirom na karakter našeg godišnjaka osvrnuti samo na neke od onih priloga (kad zbog ograničena prostora ne mogu na sve) koji se isključivo bave folklorom književnošću, bez obzira na to kojemu narodu autor pripada. Budući da u ovom zborniku nisu sudjelovali samo Talijani nego i predstavnici nauke o folklornoj književnosti drugih naroda (npr. Francuza, Španjolaca, Portugalaca), naravno da ću na prvom mjestu spomenuti rad jednog našeg domaćeg proučavača književnog folklorista, Slovenca *Milka Matičetova*, koji je također prisutan u ovom zborniku, i to s jednim od najboljih radova u čitavoj ovoj publikaciji. Njegov rad nosi naslov »Il furto del fuoco a Resia, in Sardegna e nel mito prometeico« (Krađa ognja u Reziji, na Sardiniji i u mitu o Prometeju). Vrijedno je istaknuti na kako je zgodan i uvjerljiv način slovenski književni folklorist iznio kako se, zahvaljujući vremenskim nepogodama (visoko napao snijeg) u Osojani u Reziji, uspio upoznati s pričom koju mu je kazivala jedna starica. Pomoću te je priče, unatoč kristijanizaciji glavnog junaka u njoj, došao njezinim postupnim povezivanjem s ostalim pričama i legendama — pa makar i iz drugih sredina i doba — do poganskog mita o vatri koju je Prometej bio ugrabio od moćnih sila svijeta da bi ljudski rod spasio od studeni.

Među vrlo uspjele radove u ovom svečanom zborniku spada i »La canzone dell' Avvelenato nella tradizione popolare italiana« (Pjesma u talijanskoj